

**IZVOARELE PRINCIPALE ALE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC:
TRATATUL INTERNAȚIONAL ȘI CUTUMA INTERNAȚIONALĂ**

**THE MAIN SOURCES OF PUBLIC INTERNATIONAL LAW: INTERNATIONAL
TREATY AND INTERNATIONAL CUSTOM**

Mădălina CAMENSCHI,

Specialitatea Drept, gr. D 2202,

Coordonator științific: **Olesea BLAȘCU**, drd., asist. univ.,

Centrul Universitar „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
al Universității Tehnice a Moldovei

Rezumat: Prezenta lucrare analizează tratatul internațional și cutuma internațională în calitatea lor de izvoare principale ale dreptului internațional public, evidențiind rolul determinant al acestora în formarea, dezvoltarea și aplicarea normelor juridice internaționale. Actualitatea temei este determinată de dinamica relațiilor internaționale contemporane, de intensificarea cooperării dintre state și de necesitatea asigurării unui cadru juridic stabil, previzibil și adaptabil. Tratatul internațional se afirmă ca principal instrument juridic de reglementare, oferind claritate normativă, securitate juridică și un grad ridicat de formalizare a obligațiilor asumate de state. În același timp, cutuma internațională continuă să joace un rol esențial, datorită flexibilității sale și capacității de a răspunde rapid noilor realități ale societății internaționale. Lucrarea examinează noțiunea și clasificarea izvoarelor dreptului internațional public, regimul juridic al tratatului internațional, elementele constitutive ale cutumei internaționale, precum și raportul dintre aceste două izvoare fundamentale. O atenție specială este acordată relevanței practice a tratatelor și a normelor cutumiare pentru ordinea juridică a Republicii Moldova. Analiza demonstrează că tratatul și cutuma nu se află într-un raport de opoziție, ci de

complementaritate, contribuind împreună la coerența și eficiența ordinii juridice internaționale.

Cuvinte-cheie: *drept internațional public, tratat internațional, cutumă internațională, izvoare de drept, Republica Moldova*

Abstract: *This paper examines the international treaty and international custom as the main sources of public international law, highlighting their decisive role in the formation, development, and application of international legal norms. The relevance of the topic is determined by the dynamics of contemporary international relations, the intensification of cooperation among states, and the need to ensure a stable, predictable, and adaptable legal framework. The international treaty stands out as the principal legal instrument of regulation, offering normative clarity, legal certainty, and a high degree of formalization of the obligations assumed by states. At the same time, international custom continues to play an essential role due to its flexibility and its capacity to respond rapidly to the new realities of international society. The paper examines the concept and classification of the sources of public international law, the legal regime of the international treaty, the constitutive elements of international custom, as well as the relationship between these two fundamental sources. Special attention is given to the practical relevance of treaties and customary norms for the legal order of the Republic of Moldova. The analysis demonstrates that treaty and custom are not in a relationship of opposition, but of complementarity, jointly contributing to the coherence and efficiency of the international legal order.*

Keywords: *public international law; international treaty; international custom; sources of law; Republic of Moldova*

Dreptul internațional public reprezintă ansamblul normelor juridice care reglementează raporturile dintre state și celelalte subiecte ale comunității internaționale. În cadrul acestui sistem normativ, problema izvoarelor ocupă un loc central, întrucât prin intermediul acestora iau naștere, se consolidează și se aplică normele juridice internaționale. Dintre toate izvoarele recunoscute în doctrină și în practica jurisdicțională internațională, tratatul internațional și cutuma internațională se disting ca izvoare principale, consacrate și de articolul 38 al Statutului Curții Internaționale de Justiție.

Tratatul internațional constituie forma juridică cea mai clară și mai sigură de exprimare a voinței statelor de a crea obligații juridice internaționale. El prezintă avantajul preciziei normative, al formalismului juridic și al previzibilității raporturilor dintre părți. În dreptul internațional contemporan, tratatul a devenit principalul instrument de reglementare a cooperării dintre state, în domenii dintre cele mai variate, de la securitate și comerț internațional până la protecția mediului și garantarea drepturilor omului. Importanța tratatului este cu atât mai mare cu cât dezvoltarea relațiilor internaționale impune reguli scrise, clare și susceptibile de aplicare uniformă.

Din punct de vedere juridic, tratatul internațional este definit ca un acord încheiat în scris între state și guvernat de dreptul internațional, indiferent de denumirea sa particulară. Esențiale pentru existența tratatului sunt acordul de voință al părților, caracterul său juridic obligatoriu, obiectul licit și supunerea sa normelor dreptului internațional. În funcție de numărul părților, tratatele pot fi bilaterale sau multilaterale; după obiect, ele pot fi politice, economice, culturale, militare sau în domeniul drepturilor omului; iar după procedura de încheiere, pot îmbrăca forma tratatelor solemne sau a tratatelor în formă simplificată.

Procesul de încheiere a tratatelor internaționale evidențiază caracterul riguros și formal al acestui izvor de drept. Negocierea, adoptarea textului, autentificarea și exprimarea

consimțământului de a fi legat constituie etape distincte ale formării obligației convenționale. Aplicarea tratatelor este guvernată de principiul *pacta sunt servanda*, potrivit căruia orice tratat în vigoare este obligatoriu pentru părți și trebuie executat cu bună-credință. Totodată, tratatele produc efecte juridice în limitele principiului relativității, fără a crea, în principiu, obligații pentru statele terțe. În ceea ce privește încetarea lor, aceasta poate interveni prin acordul părților, prin denunțare, prin imposibilitate de executare, prin schimbarea fundamentală a împrejurărilor sau ca urmare a apariției unei norme imperative de drept internațional general.

Dacă tratatul exprimă forma cea mai elaborată a consimțământului statelor, cutuma internațională reflectă dimensiunea spontană și evolutivă a dreptului internațional public. Ea reprezintă un izvor tradițional, dar și profund dinamic, care continuă să joace un rol esențial chiar în contextul expansiunii dreptului convențional. Cutuma este definită ca o practică generală, relativ uniformă și constantă a statelor, acceptată de acestea ca drept. Prin urmare, existența unei norme cutumiare presupune întrunirea a două elemente indispensabile: elementul material, reprezentat de practica statelor, și elementul psihologic, exprimat prin *opinio juris sive necessitatis*.

Caracterul specific al cutumei internaționale constă în faptul că aceasta nu se formează printr-un act juridic unic și formal, ci printr-un proces gradual de cristalizare normativă. Practica statelor se poate manifesta prin acte legislative, declarații oficiale, corespondență diplomatică, conduita autorităților publice sau pozițiile adoptate în cadrul organizațiilor internaționale. Totuși, simpla repetare a unei conduite nu este suficientă pentru formarea cutumei. Este necesar ca statele să considere acea conduită ca fiind juridic obligatorie. Tocmai această convingere juridică transformă uzanța sau practica politică într-o normă de drept internațional.

Cutuma internațională are o importanță deosebită în acele domenii în care dreptul convențional este insuficient dezvoltat sau unde evoluțiile internaționale sunt prea rapide pentru a permite codificarea imediată prin tratate. Ea completează, interpretează și uneori chiar anticipează normele convenționale. În multe cazuri, tratatele codifică reguli cutumiare preexistente sau contribuie la formarea unor noi norme cutumiare. Prin urmare, raportul dintre tratat și cutumă este unul de interacțiune și complementaritate. Tratatul oferă siguranță și claritate, în timp ce cutuma asigură flexibilitate și capacitate de adaptare.

În plan teoretic și practic, raportul dintre aceste două izvoare principale demonstrează că ordinea juridică internațională nu se întemeiază exclusiv pe reguli scrise, ci și pe comportamente juridice consolidate în timp. În lipsa unei ierarhii formale între sursele dreptului internațional, tratatul și cutuma coexistă și se completează reciproc. Totuși, ambele se subordonează normelor imperative ale dreptului internațional general, cunoscute sub denumirea de *jus cogens*. Aceste norme, precum interzicerea agresiunii, a genocidului, a sclaviei sau a torturii, se impun tuturor statelor și limitează atât libertatea convențională, cât și efectele eventualelor practici contrare.

Pentru Republica Moldova, relevanța practică a tratatelor internaționale și a normelor cutumiare este deosebită. În calitate de stat suveran și subiect de drept internațional, Republica Moldova este parte la numeroase tratate internaționale și se află sub incidența unor norme cutumiare esențiale pentru desfășurarea relațiilor sale externe și pentru funcționarea ordinii juridice interne. Constituția Republicii Moldova consacră deschiderea față de dreptul internațional și impune respectarea obligațiilor asumate prin tratate. În același timp, normele cutumiare contribuie la interpretarea și completarea cadrului juridic aplicabil în domenii precum relațiile diplomatice, drepturile omului sau principiile fundamentale ale dreptului internațional.

**„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”,
Ediția a VI-a, 2026, Cahul**

Analiza realizată confirmă faptul că tratatul internațional și cutuma internațională rămân pilonii esențiali ai dreptului internațional public. Tratatul oferă certitudine, structură și formalizare, în timp ce cutuma asigură continuitate, dinamism și capacitate de adaptare. Împreună, aceste izvoare permit ordinii juridice internaționale să răspundă atât exigențelor stabilității, cât și nevoii de evoluție. În acest sens, studierea lor nu are doar valoare teoretică, ci și o utilitate practică majoră pentru înțelegerea și aplicarea dreptului internațional public în contextul contemporan.

Bibliografie:

1. BURIAN, Al. et al., Drept internațional public. Manual, Ediția a 5-a, Combinatul poligrafic, Chișinău, 2021.
2. BURIAN, C., Note de curs dreptul tratatelor, Universitatea de Studii Europene din Moldova, Chișinău, 2021.
3. CIUCĂ, I., Drept internațional public, București, Universul Juridic, 2020
4. Constituția Republicii Moldova, nr.1 din 29.07.1994, Publicat : 13-11-2024 în Monitorul Oficial Nr. 466 art. 635.
5. Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor, adoptată la 23 mai 1969, intrată în vigoare la 27 ianuarie 1980.
6. Legea R.M. privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova Nr.595-XIV din 24.09.1999, Monitorul Oficial al R.M.nr.24-26 din 02.03.2000.